

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ	15
----------------	----

Β. Οικονομίδης

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟ

ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΣ: ΕΝΑ ΔΙΑΧΡΟΝΙΚΟ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑ ΣΤΗ ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΕΠΟΧΗ

Εισαγωγή	23
1. Ι.Ε. Πυργιωτάκης Ο ρόλος του παιδαγωγού στον σύγχρονο κόσμο	29
2. Κ. Χρυσafίδης Ο ρόλος του εκπαιδευτικού στην εποχή της μετανεωτερικότητας	36
3. Αθ. Τριλιανός Η ποιότητα της διδασκαλίας στην εκπαίδευση της μετανεωτερικκής εποχής	45
4. Π. Κυριακίδης Ο αποτελεσματικός δάσκαλος	57
5. Χ. Κωνσταντίνου & Ν. Μίχος Τα Παιδαγωγικά Τμήματα Δημοτικής Εκπαίδευσης ως πόλος έλξης των υποψηφίων για εισαγωγή στην Τριτοβάθμια Εκπαίδευση – Οι απόψεις των εισαχθέντων για τα κίνητρα επιλογής τους στο Παιδαγωγικό Τμήμα Δημοτικής Εκπαίδευσης του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων	70
6. Κ. Κορώσης & Θ. Ελευθεράκης Οι κοινωνικοί παράγοντες που επηρεάζουν την επιλογή του εκπαιδευτικού επαγγέλματος: Από τις Παιδαγωγικές Ακαδημίες και τις Σχολές Νηπιαγωγών στα Παιδαγωγικά Τμήματα	75
7. Ν. Λιοδάκη Οι στάσεις των τελειοφοίτων σχολών εκπαιδευτικών ως προς τις σπουδές τους και την ανεύρεση εργασίας	96

8. Γ. Πασιάς
Ο μεταβαλλόμενος ρόλος του εκπαιδευτικού
στην «Ευρώπη της γνώσης» – Προκλήσεις και διακυβεύματα 109
9. Σ.-Μ. Νικολάου
Η ποιότητα της εκπαίδευσης των εκπαιδευτικών
ως ζήτημα της Ευρωπαϊκής Ένωσης 121
10. Μ. Χουρδάκης, Απ. Καμέκς & Ν. Παπαδάκης
Tuning project και προτάσεις πολιτικής για την εκπαίδευση εκπαιδευτικών .. 132
11. Μ. Κουτσελίνη
Συμμετοχική ανάπτυξη εκπαιδευτικών 140
12. Γ. Μπαγάκης
Πειραματισμοί για τη δημιουργία μοντέλων βασισμένων
στο σχολείο με στόχο την επαγγελματική ανάπτυξη του εκπαιδευτικού 149
13. Π. Αγγελίδης
Ανάπτυξη συμπεριληπτικής εκπαίδευσης μέσα από άτυπα
περιβάλλοντα μάθησης 156
14. Κ. Καρράς
Με αφορμή τα αποτελέσματα του προγράμματος «PISA»,
φινλανδοί εκπαιδευτικοί μιλούν για το επάγγελμά τους 171
15. Π. Καλογιαννάκη
Συζήτηση για την έννοια του «πολίτη» και τον ρόλο της συγκριτικής
Παιδαγωγικής με αφορμή την περίπτωση της ένταξης Τσιγγανοπαίδων
στο σχολείο 180
16. Δ. Τσακίρη & Κ. Κοτρόζου
Η έρευνα για τη σχολική αξιολόγηση και η ανάλυση των αξιολογικών
πρακτικών: δυο πραγματικότητες που αλληλοδιαπλέκονται 190
17. Κ. Δημητριάδου, Αν. Μίγκα & Φ. Μιχαηλάρη
Προϋποθέσεις ανάπτυξης της κριτικής σκέψης στο σχολείο:
οι απόψεις των υποψήφιων δασκάλων του Παιδαγωγικού Τμήματος
Δημοτικής Εκπαίδευσης του Πανεπιστημίου Δυτικής Μακεδονίας 211
18. Χρ. Θεοφιλίδης
Η σκοπιμότητα της φοίτησης σε νηπιαγωγείο 223
19. Δ.-Μ. Κακανά, Π. Καβαλάρη, Κ. Καζέλα & Αγγ. Θάνου
Διερευνώντας τις αντιλήψεις ελληνίδων νηπιαγωγών
για τη συν-εργασία με συναδέλφους 231

20. Μ. Ποιμενίδου & Δ.-Μ. Κακανά
Οι εθνικές γιορτές στο νηπιαγωγείο. Το ιστορικό παρελθόν
και ο αυτοσχεδιασμός στη διδακτική του προσέγγιση 244
21. Θ. Γρηγοριάδης
Καταγραφή και ανάλυση της εμπειρίας νηπιαγωγών
από τον πρώτο χρόνο διορισμού τους και ανάγκες επιμόρφωσής τους 255

ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΩΝ

- Εισαγωγή 269
1. Μ. Δαμανάκης
Εκπαίδευση εκπαιδευτικών σε θέματα διαπολιτισμικής παιδαγωγικής 275
2. Ζ. Παπαναούμ
Εκπαίδευση των εκπαιδευτικών για τη διδασκαλία
στο πολυπολιτισμικό σχολείο 284
3. Χρ. Γκόβαρης
Ετερογένεια του μαθητικού πληθυσμού: επίκαιροι προβληματισμοί
μιας διαχρονικής πρόκλησης της εκπαίδευσης εκπαιδευτικών 299
4. Σ. Παντελιάδου
Η εκπαίδευση και η επιμόρφωση στην ειδική αγωγή:
στόχοι και περιεχόμενο 310
5. Η. Κουρκούτας, R. Caldin & M.-G. Prunier
Εκπαίδευση και επιμόρφωση εκπαιδευτικών ειδικής αγωγής
σε Ελλάδα, Γαλλία και Ιταλία: κριτικά σχόλια και παρατηρήσεις
για την ενταξιακή κοινή ύλη 322
6. Σ. Ηλιάδου-Τάχου
Παιδαγωγικές αντιλήψεις και εκπαιδευτικές-εθνικές στρατηγικές
στη διαχείριση της εκπαίδευσης των εκπαιδευτικών στον Πόντο: ο ρόλος
των δικτύων ισχύος των ελληνορθόδοξων κοινοτήτων (1850-1922) 340
7. Μ. Κούρου & Ά. Τσατσαρώνη
Τα Προγράμματα Σπουδών ως μηχανισμοί διαμόρφωσης υποκειμενικότητας
των μελλοντικών εκπαιδευτικών: Η περίπτωση των Τμημάτων Επιστήμης
Φυσικής Αγωγής και Αθλητισμού 354

8. Κ. Βρυνιώτη & Ι. Θωίδης
 Η συνεκπαίδευση των εκπαιδευτικών Προσχολικής και Σχολικής
 Εκπαίδευσης ως παράγοντας διασφάλισης συνέχειας κατά
 τη μετάβαση από το νηπιαγωγείο στο δημοτικό σχολείο 367
9. Π. Στραβάκου & Μ. Κουγιουρούκη
 Διαπροσωπικές σχέσεις ανάμεσα στους φοιτητές και στα μέλη ΔΕΠ
 των πανεπιστημίων: το παράδειγμα του ΠΤΔΕ του ΔΠΘ 379
10. Κ. Βαϊνάς
 Προς την κατεύθυνση στενότερης σύνδεσης θεωρίας και πράξης
 στην εκπαίδευση και στην επιμόρφωση των εκπαιδευτικών 390
11. Κ. Καρράς & C.C. Wolhuter
 Η μελέτη της συγκριτικής παιδαγωγικής στο πλαίσιο
 του διδασκαλικού επαγγέλματος – μια διεθνής συγκριτική προσέγγιση 395
12. Μ. Σωτηροπούλου-Ζορμπαλά & Κ. Τρούλη
 «Δημιουργώ και εκφράζομαι» στα Παιδαγωγικά Τμήματα:
 η περίπτωση του Πανεπιστημίου Κρήτης 410
13. Γ. Μανωλίτσας
 Η διδασκαλία της εκπαιδευτικής έρευνας στην εκπαίδευση
 και τη μετεκπαίδευση των νηπιαγωγών 424
14. Ι. Ρέντζος
 Διδάσκοντας «Πολεογραφία»: Περιβάλλοντα της πόλης
 και αστικοί πολιτισμοί 437
15. Μ. Τζιφόπουλος
 Απόψεις υποψήφιων φιλολόγων σε σχέση με τον ρόλο τους
 και τις νέες τεχνολογίες 449
16. Ε. Τόκη & Τζ. Παγγέ
 Αξιολόγηση της ηλεκτρονικής παρουσίας προγραμμάτων
 εκπαίδευσης και επιμόρφωσης μέσα από ιστοσελίδες
 των Τμημάτων Ανώτατης Εκπαίδευσης 462
17. Κ. Μπίκος
 Στρατηγικές για τη βελτίωση της αποτελεσματικότητας
 της Πρακτικής Άσκησης 472
18. Ν. Ρέλλος
 Η εκπαίδευση του δασκάλου στη Γερμανία και την Ελλάδα
 με ιδιαίτερη έμφαση στην Πρακτική Άσκηση 483

- 19.** Ν. Χανιωτάκης
 Η Πρακτική Άσκηση υποψήφιων εκπαιδευτικών:
 αντιλήψεις των δασκάλων των Σχολείων Άσκησης 495
- 20.** Β. Φωτοπούλου & Α. Υφαντή
 Η συμβολή της Πρακτικής Άσκησης προπτυχιακών φοιτητών
 Δημοτικής Εκπαίδευσης στην ανάπτυξη της επαγγελματικής τους
 ταυτότητας 509
- 21.** Ι. Θωίδης, Β. Παπαδοπούλου & Σ. Αργυροπούλου
 Οι τελειόφοιτοι του Παιδαγωγικού Τμήματος Δημοτικής
 Εκπαίδευσης Φλώρινας αποτιμούν το Πρόγραμμα της Πρακτικής
 Άσκησης στο πλαίσιο του Προγράμματος Σπουδών 521
- 22.** Κ. Μιχαλοπούλου
 Διαμόρφωση των απόψεων και των αναπαραστάσεων φοιτητών
 και φοιτητριών για το επάγγελμα του/της νηπιαγωγού
 κατά τη διάρκεια της Πρακτικής τους Άσκησης 534
- 23.** Αθ. Ανδρούσου, Χ. Δαφέρμου & Β. Τσάφος
 Η εκπαίδευση εκπαιδευτικών στο ΤΕΑΠΗ του Πανεπιστημίου Αθηνών:
 η προοπτική του αναστοχαζόμενου εκπαιδευτικού στο πλαίσιο
 διασύνδεσης της παιδαγωγικής θεωρίας με την εκπαιδευτική πράξη 543
- 24.** Β. Οικονομίδης
 Ζητήματα σχεδιασμού και οργάνωσης της διδασκαλίας
 στην Πρακτική Άσκηση των φοιτητών 561
- 25.** Γ. Τσακίρακis & Ουρ. Καλούρη
 Η Πρακτική Άσκηση στην εκπαίδευση των τεχνολόγων εκπαιδευτικών 570

ΜΕΡΟΣ ΤΡΙΤΟ

ΕΠΙΜΟΡΦΩΣΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΩΝ

- Εισαγωγή 585
- 1.** Π. Ξωχέλλης
 Επιμόρφωση και μετεκπαίδευση των εκπαιδευτικών:
 έννοια, σκοποθεσία και αναγκαιότητα, φορείς και μορφές 593
- 2.** Σ. Μπουζάκης
 Επιμόρφωση εκπαιδευτικών: εθνικές και ευρωπαϊκές διαστάσεις 602

3. Γ. Μαυρογιώργος
Επιμόρφωση εκπαιδευτικών: Γιατί οι εκπαιδευτικοί
δεν αντιμετωπίζονται ως ενήλικες διανοούμενοι; 608
4. Γ. Αραβανής
Η επιμόρφωση των εκπαιδευτικών: σύγχρονες επισημάνσεις 622
5. Α. Υφαντή & Γ. Βοζαίτης
Ο ρόλος της επιμόρφωσης και της επαγγελματικής ανάπτυξης
των εκπαιδευτικών στη βελτίωση της ποιότητας του εκπαιδευτικού έργου ... 628
6. Αν. Παμουκτσόγλου
Νέες κοινωνικές συνθήκες και εκπαίδευση εκπαιδευτικών:
κατασκευή και υποκειμενικότητα 639
7. Α. Χουρδάκης
Διδασκαλικά συνέδρια στην Κρήτη κατά την περίοδο
της αυτονομίας της (1898-1913) 650
8. Μ. Κασσωτάκης & Γ. Αθανασοπούλου-Βραχάμη
Η συνεχιζόμενη κατάρτιση των Ελλήνων εκπαιδευτικών
της Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης 673
9. Θ. Μπάκας
Η διαχρονική εξέλιξη της επιμόρφωσης και της μετεκπαίδευσης
των νηπιαγωγών στην Ελλάδα 706
10. Ε. Ταρατόρη & Κ. Χατζηδήμου
Τα Διδασκαλεία σήμερα: ένα ζήτημα φορτισμένο
με παρανοήσεις και αθιβολές 716
11. Κ. Βρατσάλης
Από την «εξομοίωση» στις επιμορφώσεις κατεύθυνσης 724
12. Ν. Ανδρεαδάκης & Μ. Καδιανάκη
Εμπειρική προσέγγιση στην επαγγελματική ανάπτυξη
και επιμόρφωση του εκπαιδευτικού 734
13. Θ. Βαλμάς & Δ. Βεργίδης
Οι επιμορφωτικές ανάγκες των νεοδιόριστων δασκάλων 746
14. Ι. Φραγκούλης & Ευθ. Βαλκάνος
Διερεύνηση απόψεων των εκπαιδευτικών για τον τρόπο
επιμόρφωσής τους στο Περιφερειακό Επιμορφωτικό
Κέντρο (ΠΕΚ) Πάτρας 763

15. Μ. Καλογιαννάκης & Στ. Παπαδάκης
Απόψεις νεοδιόριστων εκπαιδευτικών Προσχολικής και Πρωτοβάθμιας
Εκπαίδευσης απέναντι στην εισαγωγική επιμόρφωση
στο Περιφερειακό Επιμορφωτικό Κέντρο (ΠΕΚ) Κρήτης 776
16. Γ. Σταμέλος & Μ. Μπαρτζάκη
Ο ρόλος του σχολικού συμβούλου στην επιμόρφωση
των εκπαιδευτικών: πραγματικότητα και δυνατότητες 789
17. Χρ. Παπαβασιλείου-Πυργιωτάκη
Σχολικοί σύμβουλοι και επιμόρφωση: πορίσματα μιας εμπειρικής
έρευνας στην Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση 801
18. Αρ. Δάσιου, Μ. Αναγνωστοπούλου, Αγγ. Βοζίκη & Ευαγγ. Κανταρτζή
Απόψεις νηπιαγωγών και δασκάλων για τον ρόλο των σχολικών
Συμβούλων στην επιμόρφωσή τους: η περίπτωση
της επιμόρφωσης στην ομαλή μετάβαση 808
19. Π. Κασσωτάκη-Ψαρουδάκη & Μ. Αμπαρτζάκη
Η συμμετοχική έρευνα δράσης ως διαδικασία επιμόρφωσης
– Ένα παράδειγμα στο πλαίσιο της εφαρμογής του ΔΕΠΠΣ
στο νηπιαγωγείο 821
20. Ν. Δεληκανάκη
Μέθοδοι βιωματικής επιμόρφωσης εκπαιδευτικών προσχολικής
ηλικίας και τάσεις αξιολόγησης αυτών 832
21. Ι. Καμαριανός & Γ. Γούγα
Επιμόρφωση εκπαιδευτικών και ετερότητα: προς ένα μεθοδολογικό
πλάνο διαχείρισης της ετερότητας στη σχολική τάξη 841
22. Ευαγγ. Λεζέ
Επιμόρφωση και ανάπτυξη επαγγελματικών δεξιοτήτων
διαπολιτισμικής/πολυπολιτισμικής συμβουλευτικής
σε εκπαιδευτικούς: στόχοι-πλάνο κατάρτισής τους
και ο ρόλος της πολιτισμικής τους ταυτότητας 852
23. Σπ. Πανταζής, Μ. Σακελλαρίου & Θ. Μπάκας
Διαπολιτισμική εκπαίδευση και επιμόρφωση των νηπιαγωγών 866
24. Διον. Κοντογιάννη & Ασπ. Χατζηδάκη
Ζητήματα διαπολιτισμικής παιδαγωγικής και επιμόρφωσης:
επιμορφωτική παρέμβαση στο πλαίσιο του προγράμματος
«Ένταξη παιδιών παλιννοστούντων και αλλοδαπών
στο σχολείο – Για την Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση» (2003-2008) 886

25. Αση. Χατζηδάκη & Ελ. Κατσαρού
Το σεμινάριο «Διδάσκω κι ερευνώ σε μια πολυπολιτισμική τάξη»:
μια πρόταση επιμόρφωσης σε θέματα διαπολιτισμικής παιδαγωγικής 897
26. Αλ. Ανδρούσου & Χ. Δαφέρμου
Στην προοπτική σύνδεσης θεωρίας και διδακτικής πράξης:
το παράδειγμα μιας επιμορφωτικής δράσης στη Θράκη 909
27. Κ. Τσιούμης & Ευθ. Πεντέρη
Επιμόρφωση εκπαιδευτικών της Μειονοτικής Εκπαίδευσης
– το περιεχόμενο των Παιδαγωγικών Συνεδρίων των δασκάλων
της ελληνικής γλώσσας 1967-1974 928
28. Π. Αναστασιάδης
Σχεδιασμός και ανάπτυξη διαδικτυακού περιβάλλοντος
εξ αποστάσεως εκπαίδευσης για τους εκπαιδευτικούς
της ομογένειας 939
29. Π. Καραγιάννη, Σ. Μητακίδου & Ε. Τρέσσου
Η συνάντηση της ενταξιακής με τη διαπολιτισμική εκπαίδευση 958
30. Αθ. Ζώνιου-Σιδέρη & Γ. Παπασταυρινίδου
Ενταξιακή εκπαίδευση και επαγγελματική ανάπτυξη των εκπαιδευτικών:
οι δυνατότητες της ενδοσχολικής επιμόρφωσης 967
31. Σ. Μαυροπούλου
Παρουσίαση και αποτίμηση της επιμόρφωσης εκπαιδευτικών
για την ένταξη μαθητών με αυτισμό στο σχολείο και σε χώρους εργασίας . . . 978
32. Ι. Αγαλιώτης, Μ. Πηλασίδου & Λ. Καρτασίδου
Αξιολόγηση ήπιων εκπαιδευτικών αναγκών στη γενική τάξη:
απόψεις, πρακτικές και επιμορφωτικές ανάγκες των εκπαιδευτικών
του Α/θμίου σχολείου 990
33. Κ. Ντίνας, Δ. Τελλίδου & Κ. Χαμπιαούρης
Η επιμόρφωση των εκπαιδευτικών στη χρήση του διαδικτύου 1003
34. Αν. Οικονόμου & Ιφ. Ιωάννου
Επιμόρφωση κύπριων εκπαιδευτικών σε θέματα πληροφορικής:
δομή και οργάνωση της επιμόρφωσης 1014
35. Μ. Μιχαηλίδης, Ε. Παπαναστασίου, Αν. Οικονόμου & Αλ. Σεβαστίδου
Απόψεις εκπαιδευτών για προγράμματα επιμόρφωσης
των κύπριων εκπαιδευτικών σε θέματα Τεχνολογιών
Πληροφορίας και Επικοινωνίας 1027

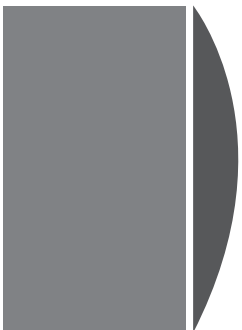
36. Δ. Μαυροσκούφης, Αθ. Σιπητάνου & Θ. Δημητριάδου
Διαμόρφωση επιμορφωτικών προγραμμάτων: η περίπτωση
της διδακτικής μεθοδολογίας των αρχαίων ελληνικών και της ιστορίας 1040
37. Ευαγγ. Γαληράκη, Ευαγγ. Μανταδάκης & Ευαγγ. Παπαβασιλείου
Λογισμικό για επιμόρφωση εκπαιδευτικών σε επιλεγμένες
ενότητες της φυσικής 1055
38. Μ. Αμπαρτζάκη & Μ. Λιναρδάκης
Η επιμόρφωση των εκπαιδευτικών προσχολικής ηλικίας
στην εφαρμογή της διαθεματικής προσέγγισης με αφετηρία
τις υπάρχουσες αντιλήψεις και πρακτικές τους 1069
39. Ελ. Μαραγκουδάκη
Η επιμόρφωση εκπαιδευτικών στη θεματική του φύλου:
το έλλειμμα και η αναγκαιότητά της 1086
40. Ειρ. Γαβριλάκη
Φάκελοι για τον Εκπαιδευτικό: μία προσπάθεια επιμόρφωσης με στόχο
την ανεξάρτητη προσέγγιση των εκθεμάτων στα αρχαιολογικά
μουσεία Χανίων και Ρεθύμνου 1101
41. Χ. Τσίρος
Η συμβολή των δεξιοτήτων σκέψης στην αποτελεσματική
επιμόρφωση των εκπαιδευτικών 1109

ΜΕΡΟΣ ΤΕΤΑΡΤΟ

Ο ΛΟΓΟΣ ΤΩΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΩΝ

- Εισαγωγή 1127
1. Γρ. Καλιομοίρης
Οι θέσεις της ΟΛΜΕ για την αρχική εκπαίδευση
και την επιμόρφωση των εκπαιδευτικών 1131
2. Δ. Μπράτης
Επιμόρφωση: ένα ποιοτικό αίτημα-απαίτηση των εκπαιδευτικών 1146
3. Κ. Ρηνάκη
Η επιμόρφωση των εκπαιδευτικών Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης 1153
4. Κ. Παπλωματάς
Εκπαίδευση – Επιμόρφωση των εκπαιδευτικών 1158

5. Δ. Τζιάκη
 Μετασχηματίζουσα μάθηση: μια σύγχρονη θεωρία
 στην Εκπαίδευση Ενηλίκων 1162
6. Ειρ. Σπυριδάκη, Ειρ. Σπυριδάκη & Μ. Μαργογιαννάκης
 Η αναγκαιότητα της επιμόρφωσης των εκπαιδευτικών
 στις πρακτικές που εφαρμόζονται στα Σχολεία Δεύτερης Ευκαιρίας 1167

ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΔΗΣ

*Επίκουρος Καθηγητής στο Παιδαγωγικό Τμήμα Προσχολικής Εκπαίδευσης
του Πανεπιστημίου Κρήτης*

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Ο εκπαιδευτικός, ως κύριος παράγοντας της παιδαγωγικής διαδικασίας που συντελείται στο σχολικό πλαίσιο, αποτελεί βασικό αντικείμενο της παιδαγωγικής έρευνας (Ψωχέλλης, 2003). Ιδιαίτερα η εκπαίδευση, η επιμόρφωση και η επαγγελματική του ανάπτυξη αποτελούν κυρίαρχες πτυχές των σχετικών μελετών. Και αυτό διότι, τουλάχιστον στην εποχή μας, μέσω της εκπαίδευσης και της επιμόρφωσης του εκπαιδευτικού συγκροτείται εκείνος ο επιστήμονας επαγγελματίας που, χωρίς να είναι απλός αναμεταδότης γνώσεων και τηρητής του αναλυτικού προγράμματος, συνδιαμορφώνει με τους μαθητές του το σχολικό πρόγραμμα, τους υποστηρίζει και τους καθοδηγεί στην ανάπτυξη και στην αγωγή τους, στην κατάκτηση της γνώσης, στην ένταξη και κοινωνικοποίησή τους στις σύγχρονες κοινωνίες μέσω μίας κριτικής προσέγγισης των πραγμάτων και όχι μέσω κομπορμιτικής συμπεριφοράς (Θεοφιλίδης, 2007· Μιχαηλοπούλου, 2007). Ο ίδιος ως προσωπικότητα χρειάζεται να διαθέτει κριτικό πνεύμα, δημιουργικότητα, επαγγελματική αυτονομία, επαγγελματική εντιμότητα, αγάπη για τον άνθρωπο, ενδιαφέρον για τη διαμόρφωση ενός εκπαιδευτικού συστήματος που θα οδηγεί σε μία δικαιότερη και ανοιχτή για όλα τα μέλη της κοινωνία, κριτική και ερευνητική διάθεση για τη σχολική γνώση, για τον ρόλο του σχολείου και για την προσωπική του εκπαιδευτική δράση (Ψωχέλλης, 2006· Παπαναούμ, 2003· Κοσσυβάκη, 2003· Κακανά, 2009· Μαρσαγγούρας, 2003· Osterman & Kottkamp, 2004). Είναι προφανές ότι τα παραπάνω χαρακτηριστικά, που απαιτούνται από τον εκπαιδευτικό του καιρού μας, τον στοχαζόμενο εκπαιδευτικό (Pollard, 2002), αρχίζουν να αναπτύσσονται κατά τις βασικές του σπουδές, αλλά είναι προφανές επίσης ότι η διαμόρφωσή τους δεν υπόκειται σε απόλυτα χρονικά όρια ή χρονικές περιόδους, γι' αυτό και η επιμόρφωση μπορεί να αποτελεί ευκαιρία ενεργοποίησης ή διαδικασία ενίσχυσης των χαρακτηριστικών αυτών. Έτσι η εκπαίδευση και η επιμόρφωση των εκπαιδευτικών πρέπει να αντιμετωπίζονται ως μία διαδικασία «ενιαία» (Αντωνίου, 2009· Day, 2003).

Είναι λοιπόν κατανοητό γιατί η εκπαίδευση και η επιμόρφωση των εκπαιδευτικών βρίσκονται στο επίκεντρο του ενδιαφέροντος, έτσι ώστε να έχει συγκροτηθεί ένας ιδιαίτερος χώρος μελέτης, στον οποίον συμβάλλουν αρκετοί κλάδοι της Παιδαγωγικής, όπως η Σχολική Παιδαγωγική (Ψωχέλλης, 2006· Παπαναούμ, 2003· Χατζηδήμου & Στραβάκου, 2003), της Προσχολικής Παιδαγωγικής (Κακανά, 2009· Αυγητίδου 2007· Ντολιοπούλου, 2005), της Ιστορίας της Εκπαίδευσης (Μπουζάκης & Τζήκας, 1996, 1998· Μπουζάκης κ.ά., 2000),

της Εκπαιδευτικής Πολιτικής (Σταμέλιος, 1998), της Κοινωνιολογίας της Εκπαίδευσης (Πυργιωτάκης, 1992), της Συγκριτικής Παιδαγωγικής (Karras & Wolhuter, 2010). Δεν λείπουν οι συνεισφορές και από άλλους κλάδους που προσεγγίζουν τον εκπαιδευτικό στο πλαίσιο των δικών τους γνωστικών αντικειμένων, τα οποία μέσω αυτού υλοποιούνται, όπως η Διαπολιτισμική Παιδαγωγική, η Ειδική Αγωγή (Brownell et al., 2010), η Διδακτική Μεθοδολογία (Ταρατόρη, 2000· Μασσαγγούρας, 2003).

Οι βασικές σπουδές και η επιμόρφωση των εκπαιδευτικών θεωρούνται αναπόσπαστα στοιχεία του εκπαιδευτικού συστήματος, καθώς μέσω αυτών προετοιμάζονται και ενισχύονται οι επαγγελματίες εκείνοι που διαδραματίζουν αποφασιστικό ρόλο για τη λειτουργία του εκπαιδευτικού συστήματος. Έτσι θεωρείται ότι η ποιότητα της εκπαίδευσης και της επιμόρφωσης των εκπαιδευτικών διαδραματίζει ισχυρό διαμορφωτικό ρόλο για την ποιότητα του εκπαιδευτικού συστήματος. Χαρακτηριστικό της σημασίας που αποδίδεται, για την ποιοτική αναβάθμιση όχι μόνο των εκπαιδευτικών συστημάτων, αλλά και για την οικονομική και κοινωνικοπολιτική ανάπτυξη των κρατών (Αντωνίου, 2009), στην εκπαίδευση και στην επιμόρφωση των εκπαιδευτικών τους είναι το γεγονός ότι διεθνείς οργανισμοί, όπως η UNESCO, ο Οργανισμός Οικονομικής Συνεργασίας και Ανάπτυξης (ΟΟΣΑ), η Ευρωπαϊκή Ένωση (ΕΕ), ασχολούνται ενδελεχώς με αυτήν (Eurydice, 2009· ETUCE, 2008· OECD, 2005).

Είναι προφανές ότι η εκπαίδευση και η επιμόρφωση των εκπαιδευτικών συνδέονται σε πολύ μεγάλο βαθμό με τις κοινωνικές συνθήκες και το όλο πολιτισμικό πλαίσιο μέσα στο οποίο υλοποιούνται (Αντωνίου, 2009). Το γεγονός αυτό οδηγεί στην ανάγκη συνεχούς αναδιαμόρφωσης των προγραμμάτων εκπαίδευσης και επιμόρφωσης, καθώς οι κοινωνικές, οικονομικές, πολιτικές και πολιτισμικές συνθήκες μεταβάλλονται (Ιωχέλη, 2006· Cochran-Smith, 2004). Η παραπάνω παραδοχή μάς βοηθά να κατανοήσουμε γιατί, παρά το πλήθος των σχετικών μελετών και ερευνών, η εκπαίδευση και η επιμόρφωση των εκπαιδευτικών παραμένουν στο επίκεντρο του ενδιαφέροντος: λύσεις και απαντήσεις μόνιμες και καθολικής εφαρμογής σε χώρο και χρόνο δεν υπάρχουν (Hargreaves, 2003). Οι λύσεις και οι απαντήσεις που δίδονται βρίσκονται πάντα υπό αίρεση (*ad referendum*), καθώς ικανοποιούν κατά το δυνατόν τις απαντήσεις της εποχής κατά την οποία απαντούν στο βασικό ερώτημα: «Ποια είναι η καλύτερη εκπαίδευση των εκπαιδευτικών;» και στα επιμέρους ερωτήματα στα οποία αυτό αναλύεται (Σταμέλιος, 1998· Αντωνίου, 2002, 2009).

Επομένως στόχος αυτού του συλλογικού τόμου δεν είναι να δώσει απαντήσεις καθολικού κύρους και εφαρμογής, αλλά, επισημαίνοντας ζητήματα της εκπαίδευσης και της επιμόρφωσης των εκπαιδευτικών, να δώσει την ευκαιρία υποβολής ερωτημάτων, διατύπωσης ενστάσεων, αντιρρήσεων, θέσεων, αντιθέσεων, επιχειρημάτων στηριγμένων σε δεδομένα της σύγχρονης επιστήμης, έτσι ώστε να συμβάλει στην ανανέωση και στην ενδυνάμωση της συζήτησης για το ευρύ θέμα που πραγματεύεται. Είναι άλλωστε προφανές ότι αυτή η συζήτηση χρειάζεται να είναι συνεχής, όπως συνεχείς είναι οι κοινωνικές, επιστημονικές και εκπαιδευτικές αλλαγές στις οποίες οφείλει να ανταποκρίνεται ο εκπαιδευτικός, κατάλληλα εκπαιδευόμενος και συστηματικά επιμορφούμενος (Neave, 1998· Hargreaves & Fullan, 2008).

Τα κείμενα αυτού του συλλογικού τόμου αποτελούν συμβολές στην έρευνα και στη με-

λήτη της εκπαίδευσης και της επιμόρφωσης του εκπαιδευτικού από ποικίλους κλάδους της Παιδαγωγικής, με κυρίαρχους αυτούς της Σχολικής Παιδαγωγικής και της Προσχολικής Παιδαγωγικής. Τα άρθρα του τόμου κατανέμονται σε τέσσερα μέρη.

Στο Α΄ Μέρος εντάχθηκαν άρθρα που προσπαθούν να φωτίσουν το προφίλ, τις ανάγκες και τις υποχρεώσεις του εκπαιδευτικού στην εποχή μας. Εντοπίζονται οι απαιτήσεις της σύγχρονης εποχής από τον εκπαιδευτικό, εξετάζεται η προσέγγιση του εκπαιδευτικού από την πολιτική της Ευρωπαϊκής Ένωσης, παρουσιάζονται όψεις της επαγγελματικής του ανάπτυξης, ενώ δίδεται ιδιαίτερη έμφαση στον εκπαιδευτικό της Προσχολικής Εκπαίδευσης.

Στο Β΄ Μέρος του βιβλίου εντάχθηκαν άρθρα που αφορούν τα γνωστικά αντικείμενα των βασικών σπουδών που απαιτούνται για έναν σύγχρονο εκπαιδευτικό, δίδοντας ιδιαίτερη έμφαση στην Πρακτική Άσκηση.

Στο Γ΄ Μέρος περιλαμβάνονται άρθρα που προσεγγίζουν την έννοια, τις δομές και την υλοποίηση της επιμόρφωσης των εκπαιδευτικών, την παρουσίαση και την αξιολόγηση φορέων και προγραμμάτων επιμόρφωσης.

Στο Δ΄ Μέρος του βιβλίου ο λόγος δίδεται στους εκπαιδευτικούς, οι οποίοι μέσω των συνδικαλιστικών τους οργάνων ή εκπροσωπώντας ευρύτερες ομάδες (μετεκπαιδευόμενων, εργαζόμενων στην εκπαίδευση ενηλίκων) διατυπώνουν τις δικές τους προτάσεις για την εκπαίδευση και την επιμόρφωσή τους.

Ολοκληρώνοντας αυτή την προσπάθεια έκδοσης του παρόντος συλλογικού τόμου, αισθάνομαι την υποχρέωση να ευχαριστήσω όσους και όσες συνεισέφεραν με τα κείμενά τους στην ολοκλήρωση του έργου. Ιδιαίτερες ευχαριστίες οφείλονται στους/ισ Π. Αναστασιάδη, Δ. Βεργίδη, Δ. Κακανά, Π. Καθολιαννάκη, Μ. Κασσωτάκη, Χ. Κωνσταντίνου, Γ. Μαυρογιώργου, Γ. Μπαγάκη, Σ. Μπουζάκη, Έλ. Ντολιοπούλου, Σπ. Πανταζή, Σ. Παντελιάδου, Ζ. Παπαναούμ, Ι. Πυργιωτάκη, Γ. Σταμέλλο, Ελ. Ταρατόρη, Ευφ. Τάφα, Δ. Χατζηδήμου, Αντ. Χουρδάκη, Κ. Χρυσάφιδη, που με τις κρίσεις και τις συμβουλές τους συνέβαλαν στην ποιότητα του συλλογικού αυτού τόμου.

Βιβλιογραφία

Ελληνόγλωσση

- Αντωνίου, Χρ. (2009). *Εκπαίδευση εκπαιδευτικών*. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.
- Αυγητίδου, Σ. (2007). Ο στοχαστικό-κριτικός εκπαιδευτικός ως ζητούμενο στην αρχική εκπαίδευση των εκπαιδευτικών: Η συμβολή του προγράμματος της Πρακτικής Άσκησης. *Επιστήμες Αγωγής*, 1, 45-57.
- Θεοφιλιδής, Χρ. (2007). Εκπαίδευση και επιμόρφωση των εκπαιδευτικών: Σύστημική προσέγγιση. Στο *Σύγχρονα παιδαγωγικά και εκπαιδευτικά θέματα. Χαριστήριος τόμος στον ομότιμο καθηγητή Ι. Μαρκαντώνη* (303-312). Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών. Φιλοσοφική Σχολή. Τμήμα Φιλοσοφίας, Παιδαγωγικής και Ψυχολογίας. Τομέας Παιδαγωγικής. Αθήνα: Gutenberg.
- Κακανά, Δ.-Μ. (2009). Ο κύβος του Rubik και το επάγγελμα του εκπαιδευτικού. Στο Δ.-Μ. Κακανά & Γ. Σιμούλη (Επιμ.), *Η Προσχολική Εκπαίδευση στον 21ο αιώνα: Θεωρητικές προσεγγίσεις και διδακτικές πρακτικές* (13-25). Θεσσαλονίκη: Επίκεντρο.

- Καλιτζίροπούλου, Μ. (2001). Ο εκπαιδευτικός ως στοχαζόμενος επαγγελματίας. Αθήνα: Τυπωθήτω – Γιώργος Δαρδανός.
- Κοσσυβάκη, Φ. (2003). Ο ρόλος του εκπαιδευτικού στο μετανεωτερικό σχολείο. Αθήνα: Gutenberg.
- Ματσαγγούρας, Η. (2003). *Θεωρία και πράξη της διδασκαλίας. Η προσωπική θεωρία ως πλαίσιο στοχαστικο-κριτικής ανάλυσης*. Αθήνα: Gutenberg.
- Μιχαηλοπούλου, Κ. (2007). Η αναστοχαστική διδασκαλία στην Προσχολική Εκπαίδευση. *Ερευνώντας τον Κόσμο του Παιδιού*, 7, 59-69.
- Μπουζάκης, Σ., Τζήκας, Χ. (1998). *Η κατάρτιση των δασκάλων-διδασκαλίσσών και των νηπιαγωγών στην Ελλάδα*. Τόμ. Α'. Αθήνα: Gutenberg.
- Μπουζάκης, Σ., Τζήκας, Χ. & Ανθόπουλος, Κ. (1998). *Η κατάρτιση των δασκάλων-διδασκαλίσσών και των νηπιαγωγών στην Ελλάδα*. Τόμ. Β'. Αθήνα: Gutenberg.
- Μπουζάκης, Σ. & Τζήκας, Χ. & Ανθόπουλος, Κ. (2000). *Η επιμόρφωση και η μετεκπαίδευση των δασκάλων-διδασκαλίσσών και των νηπιαγωγών στο νεοελληνικό κράτος*. Αθήνα: Gutenberg.
- Ντολιοπούλου, Ελ. (2005). Απόψεις μελλοντικών νηπιαγωγών για την Πρακτική τους Άσκηση: Η περίπτωση του ΑΠΘ. *Ερευνώντας τον Κόσμο του Παιδιού*, 6, 89-102.
- Ξωχέλλης, Π. (1984). *Το εκπαιδευτικό έργο ως κοινωνικός ρόλος*. Θεσσαλονίκη: Αφοί Κυριακίδη.
- Ξωχέλλης, Π. (2003). *Σχολική παιδαγωγική*. Θεσσαλονίκη: Αφοί Κυριακίδη.
- Ξωχέλλης, Π. (2006). *Ο εκπαιδευτικός στον σύγχρονο κόσμο*. Αθήνα: Τυπωθήτω – Γιώργος Δαρδανός.
- Παπαναούμ, Ζ. (2003). *Το επάγγελμα του εκπαιδευτικού*. Αθήνα: Τυπωθήτω – Γιώργος Δαρδανός.
- Πυργιωτάκης, Ι. (2000). *Η οδύσσεια του διδασκαλικού επαγγέλματος*. Θεσσαλονίκη: Αφοί Κυριακίδη.
- Σταμέλλος, Γ. (1999). Τα πανεπιστημιακά Παιδαγωγικά Τμήματα. Καταβολές – παρούσα κατάσταση – προοπτικές. Αθήνα: Gutenberg.
- Ταρατόρη, Ε. (2000). *Η επιμόρφωση από τη σκοπιά των εκπαιδευτικών της Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης*. Θεσσαλονίκη: Αφοί Κυριακίδη.
- Χατζηδήμου, Δ. & Στραβάκου, Π. (2003). *Τα ΠΕΚ ως φορείς θεσμοθετημένης επιμόρφωσης και η συμβολή τους στη διδακτική πράξη*. Θεσσαλονίκη: Αφοί Κυριακίδη.
- Χατζηπαναγιώτου, Π. (2001). *Η επιμόρφωση των εκπαιδευτικών: Ζητήματα οργάνωσης, σχεδιασμού και αξιολόγησης*. Αθήνα: Τυπωθήτω – Γιώργος Δαρδανός.
- Day, Chr. (2003). *Η εξέλιξη των εκπαιδευτικών. Οι προκλήσεις της διά βίου μάθησης*. Αθήνα: Τυπωθήτω – Γιώργος Δαρδανός.
- Hargreaves, A. & Fullan, M. (2008). *Η εξέλιξη των εκπαιδευτικών*. Αθήνα: Πατάκης.
- Neave, N. (1998). *Οι εκπαιδευτικοί: Προοπτικές για το εκπαιδευτικό επάγγελμα στην Ευρώπη*. Αθήνα: Μεταίχμιο.

Ξενογόλωση

- Brownell, M.T., Sindelar, P.T., Kiely M. & Danielson, L.C. (2010). Special education teacher quality and preparation: Exposing foundations, constructing a new model. *Exceptional Children*, 76(3), 357-377.
- Cochran-Smith, M. (2004). The problem of teacher education. *Journal of Teacher Education*, 55(4), 295-299.
- ETUCE (2008). *Teacher education in Europe. An ETUCE policy paper*. Brussels: ETUCE.
- Eurydice (2009). *Key data on education in Europe*. Brussels.
- Feiman-Nemser, S. (1998). Teachers as teacher educators. *European Journal of Teacher Education*, 27(1), 63-74.

- Hargreaves, A. (2003). *Teaching in the knowledge society: Education in the age of insecurity*. London: Teacher College Press.
- Karagiorgi, Y. & Symeou, L. (2007). Teachers' in-service training needs in Cyprus. *European Journal of Teacher Education*, 30(2), 175-194.
- Karras, K.G. & Wolhuter, C.C. (2010). *International handbook of teacher education*. Athens: Atrapos.
- OECD (2005). *Teachers matter: Attracting, developing and retaining effective teachers*. Paris: OECD.
- Osterman, K.E. & Kottkamp, R.B. (2004). *Reflective practice for educators: Professional development to improve student learning*. New York: Sage.
- Pollard, A. (2002). *Reflective teaching*. London: Continuum.
- Zeichner, K. (2002). The teaching profession in Europe: Profile, trends and concerns. Vol. 3: "Initial training and transition to working life". Brussels: European Commission.